

Stichting De Appel

Geadviseerd subsidiebedrag: € 0

Gevraagd subsidiebedrag: € 450.000

Over de instelling

Stichting De Appel (hierna: de Appel), beeldende kunst, presentatie-instellingen, Amsterdam

De Appel fungeert sinds 1975 als internationale plek voor artistiek en curatieveel experiment. Haar activiteiten bestaan uit tentoonstellingen, een curatorenopleiding ('Curatorial Programme'), educatie- en participatieprogramma's, publieksprogramma's en het archief. Het archief bestaat uit de bibliotheek, de historische documenten en de kunstcollectie. Tezamen bieden zij een geconcentreerde weergave van de hedendaagse, internationale kunst in Amsterdam en de geschiedenis van de Appel sinds haar oprichting. In het artistieke programma 2025 - 2028 ligt de focus op de onderling samenhangende thema's '(co-eigenaarschap van) land', 'huisvesting', 'governance', 'grassroot (kunst)economie' en 'klassenongelijkheid'. Hiermee wil de Appel niet alleen kunst presenteren, maar ook bijdragen aan actuele discussies en maatschappelijke verandering stimuleren. Na een interimperiode zijn in 2023 een nieuwe algemeen directeur en een zakelijk leider benoemd. Eind 2023 verhuisde de Appel van Broedplaats Lelylaan in Amsterdam Nieuw-West naar Tempel Broedplaats in de Diamantbuurt in Amsterdam-Zuid.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.33 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) oordeelt positief over Stichting De Appel. Echter, na zorgvuldige weging van de aanvragen binnen dezelfde categorie adviseert de raad de Appel geen subsidie toe te kennen. Hij verwijst voor een toelichting op de afweging naar de inleiding bij deze categorie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad waardeert de internationale positie die de Appel heeft opgebouwd als gerenommeerde, avantgarde presentatie-instelling. Met haar profiel neemt zij een onderscheidende plaats in het landelijke bestel in. De raad vindt het sterk dat in de presentatievormen die de instelling kiest, de kunstenaars en hun artistieke ontwikkeling centraal staan. In haar artistieke onderzoek werkt de Appel geëngageerd, maar het belang van de vorm is daaraan nooit ondergeschikt.

Bovendien vindt zij het belangrijk dat kunst ruimte laat voor een gelaagde interpretatie.

In haar activiteitenplan voor de subsidieperiode 2025 - 2028 toont de Appel zich artistiek-inhoudelijk vernieuwend. Zij agendeert actuele en verrassende maatschappelijke thema's, geeft deze een plek binnen haar programmaonderdelen en presenteert de (tussentijdse) uitkomsten van het artistiek onderzoek in haar internationale netwerk en voor publiek. De instelling wil een plek zijn waar kunstenaars, instellingen en gemeenschappen samenwerken en bijdragen aan artistieke en sociaal relevante dialogen. Zij past daarbij verschillende werkmethoden toe: de praktijk van Lumbung, *embedded art*, collectief samenwerken, participatie en wederzijds leren, tijd en ruimte bieden en gastvrijheid.

De raad heeft lof voor het ambitieuze 'Curatorial Programme'. Dit tweejarige talentontwikkelingsprogramma voor curatoren heeft een rijke geschiedenis: meer dan 150 curatoren over de hele wereld zijn sinds 1994 afgestudeerd. Het programma voor de periode 2025 - 2028 is goed uitgewerkt. Veel van de docenten zijn kunstenaars van 'documenta 15' en kunstenaarscollectieven uit onder andere Marokko, Palestina en Zuid-Afrika. Door haar curatoriale focus is de Appel een bemiddelaar tussen academische instellingen en de artistieke praktijk van zowel kunstenaars als curatoren, die hun werk naar het grote publiek kunnen brengen door middel van tentoonstellingen en de zogenoemde 'Live Activations' (publieksevenementen). Het begrip 'activatie' noemt de Appel belangrijk, 'omdat het kunstwerk hier een contactzone wordt die verschillende groepen samenbrengt'.

Hoewel de raad de keuze voor de beoogde kunstenaars in het tentoonstellingsprogramma voor de subsidieperiode 2025 - 2028 beknopt vindt toegelicht, geven de gekozen thema's en beschreven voorbeelden vertrouwen in de zeggingskracht van de toekomstige exposities. De vier jaarlijkse tentoonstellingen omvatten een 'Inter-solotentoonstelling', een 'Assembling Land'-tentoonstelling in samenwerking met het Dutch Art Institute en curatoren en kunstenaars als Marina Christodoulidou en Noor Abuarafeh, een 'Collaborative Research'-tentoonstelling, en de jaarlijkse eindtentoonstelling van het 'Curatorial Programme'. Tussendoor zijn er presentaties van tienercuratoren (zie 'Toegankelijkheid') en kleine presentaties in het archief. De raad vindt het concept van een inter-solotentoonstelling aansprekend. Een opkomende of gevestigde kunstenaar wordt uitgenodigd om een werk te maken en selecteert vervolgens een tweede kunstenaar (ouder of jonger) die aansluitend werk maakt. Een van beide is lokaal gevestigd en de andere komt uit het buitenland. Dit moet intergenerationele en internationale samenwerking creëren.

De raad vindt het interessant dat de Appel met haar thema's als governance, (kunst)economie en klassenongelijkheid regelmatig dicht bij zichzelf blijft. Zo wil ze bijvoorbeeld in het curatorenprogramma (zelfkritisch) de rol van de 'star-curator' bevragen. En in 2025, wanneer de Appel vijftig jaar bestaat, zal in het archief een onderzoeksproject starten naar haar economische duurzaamheid in een context van veranderende financiering (zie 'Maatschappelijke betekenis').

Maatschappelijke betekenis

In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil de Appel met haar artistieke programma bijdragen aan actuele discussies en maatschappelijke verandering stimuleren. Kunstenaars worden uitgenodigd urgente thema's die momenteel een grote rol spelen in de samenleving, te onderzoeken. Het doel is te komen tot gesprekken, voorstellen en modellen die kunnen leiden tot 'werkbare en leefbare collectieve oplossingen'. Ook hier werkt de Appel vanuit haar eigen kunstenaarspraktijk. Zo wil zij een vierjarig onderzoeksproject starten rond haar zoektocht naar een permanente locatie na vier verhuizingen binnen Amsterdam in de afgelopen twintig jaar, om daarmee een discussie te starten over de kunstwereld ontstijgende kwesties als huisvestingsrechtvaardigheid en het gentrificatieproces dat de stad Amsterdam ondergaat.

Uit haar aanvraag blijkt dat de Appel bewust omgaat met de Code Diversiteit & Inclusie ten aanzien van programma en partners. Ze benoemt een breed scala aan lokale, nationale en internationale partners, waaronder kunst-, onderwijs- en welzijnsinstellingen. Voor het 'Curatorial Programme' werkt de Appel onder meer samen met het Sandberg Instituut, de Jakarta Biënnale, NYU Abu Dhabi, de Rijksakademie van beeldende kunsten, De Ateliers en Framer Framed. De manier waarop de Appel zich de afgelopen jaren met een uitgebreid educatieprogramma in Amsterdam Nieuw-West heeft gecommitteerd aan lokale scholen, vindt de raad onderscheidend. De komende jaren wil de instelling na haar (gedwongen) verhuizing blijven samenwerken met deze scholen in Nieuw-West. Daarnaast wil ze haar educatie- en buurtprogramma's gaan voortzetten met nieuwe culturele partners in de Diamantbuurt, zoals Cinetol, CC Amstel en OBA Amstel.

De Appel beschrijft ook goed hoe ze haar diversiteitsbeleid met betrekking tot haar personeel/medewerkers vormgeeft. Het team weerspiegelt diversiteit op vele gebieden: van leeftijd, gender en seksuele identiteit, tot nationaliteit, culturele achtergrond en soort scholing (praktisch versus theoretisch). Culturele en genderdiversiteit was in 2023 een van de selectiecriteria voor de nieuwe bestuurders en leden van de raad van toezicht. Bij toekomstige benoemingen binnen het team en de raad van toezicht wil de Appel (opnieuw) prioriteit geven aan vrouwelijke, cultureel diverse kandidaten.

Op de toepassing van de kernwaarden uit de Fair Practice Code, zoals solidariteit, duurzaamheid en vertrouwen, is de Appel in de aanvraag voldoende ingegaan.

Dat geldt ook voor het beleid gericht op sociale veiligheid, dat wordt geborgd door een onafhankelijke vertrouwenspersoon, een gedragscode die jaarlijks wordt herzien en het hanteren van protocollen. De Appel beschrijft uitgebreid hoe ze eerlijke beloning voor personeel en medewerkers nastreeft. Ze volgt de Richtlijn Kunstenaarshonoraria en de Richtlijn functie- en loongebouw voor presentatie-instellingen. De Appel neemt verder actief deel aan onder andere Platform ACCT, De Zaak Nu en het overlegorgaan Amsterdamse Culturele Instellingen.

Toegankelijkheid

In de subsidieperiode 2021 - 2024 focuste de Appel op het bereiken van een groter en diverser publiek en het ontwikkelen van langdurige banden met de bewoners van Nieuw-West. Dankzij de aanstelling van een communicatiemedewerker en een vernieuwde website in 2022 wist ze doeltreffender contact te maken met haar bestaande publiek en ook een nieuw en gemengd publiek aan te trekken. Zo programmeerde ze in 2023 samen met andere (kunst)instellingen en werden er, om de deelname van ouders te vergemakkelijken, ook kinderactiviteiten georganiseerd.

In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil de Appel haar bestaande publieksrelaties behouden en nieuwe relaties vormen met de diverse gemeenschappen in en rondom haar nieuwe locatie Tempel Broedplaats in de Diamantbuurt en daarbuiten. De Appel wil zich inzetten voor een snelle worteling in haar nieuwe omgeving. De raad is benieuwd naar de concrete resultaten.

De Appel kiest voor een inclusieve publiekbenadering, die is gericht op luisteren, samenwerking en solidariteit. Daarbij categoriseert ze haar publiek op basis van drie verschillende relaties: mede-eigenaren, deelnemers en gasten. Ondanks de schematische weergave van de relaties en verhoudingen die de Appel in haar aanvraag heeft opgenomen, is het de raad niet geheel duidelijk hoe de indeling in de praktijk werkt.

De marketingstrategie van de Appel voor de komende jaren is gericht op het vergroten van zowel het aantal fysieke als digitale bezoekers, het verdiepen van bestaande relaties en het vergroten van haar naamsbekendheid. De raad mist bij de beoogde groei tot gemiddeld 20.000 fysieke bezoekers per jaar een cijfermatige opsplitsing naar de verschillende doelgroepen, met name waar het de buurtbewoners betreft. In het verlengde hiervan kan de naleving van de Code Diversiteit & Inclusie ten aanzien van de specifieke doelgroepen scherper worden uitgewerkt. Ook behoeft het taalgebruik van de Appel aandacht, om naast een gespecialiseerd publiek van kunstkenner en makers, overtuigender een diverser publiek van niet-ingewijden te kunnen aanspreken.

Met haar 'Embedded Art'-programma richt de Appel zich op educatie, participatie en wederzijds leren via samenwerkingen met middelbare scholen,

naschoolse activiteiten en buurtprogramma's. De raad waardeert het dat ze zich ook inzet voor intergenerationele kennisoverdracht. In het archief werken bijvoorbeeld gepensioneerde vrijwilligers samen met jonge universiteitsstudenten en tieners. Dat de Appel met twee scholen het 'Apple Teenage Curatorial Programme' heeft ontwikkeld, dat tieners leert over werken in culturele organisaties, is prijzenswaardig.

De raad ziet veel potentie in het (deels gedigitaliseerde) archief van de Appel. Het archief is nu ook op afstand toegankelijk via de vernieuwde website en door onderzoekers wereldwijd te raadplegen en te gebruiken. Terwijl de Appel wel het potentieel van digitale en hybride programmering benoemt en de komende jaren wil werken aan een sterk online profiel, ziet de raad in het activiteitenplan nog geen duidelijke, samenhangende strategie op dit vlak. Hij zou graag zien dat de Appel hier concreet werk van kan gaan maken vanwege de kansen die de instelling zelf ook signaleert om via digitalisering de toegankelijkheid, betrokkenheid en affiniteit met haar activiteiten te vergroten bij een (inter)nationaal publiek.

Bedrijfsmatige gezondheid

Over de periode 2021 - 2024 ontvangt de Appel een meerjarige subsidie van het Mondriaan Fonds. In 2023 kon ze met steun van de gemeente Amsterdam verschillende fondsen en particuliere begunstigers voldoende financiële middelen genereren om haar continuïteit te waarborgen en te verhuizen naar de nieuwe locatie Tempel Broedplaats. Daarnaast heeft ze fors bezuinigd.

Voor de subsidieperiode 2025 - 2028 vraagt de Appel bij de gemeente Amsterdam (via het Amsterdams Fonds voor de Kunst) en het rijk (via het Mondriaan Fonds of de Culturele basisinfrastructuur) een relatief bescheiden verhoging van het huidige budget aan. Zij geeft aan hiermee veel meer te kunnen bereiken en haar plannen op een verantwoorde manier en met duurzame impact te kunnen realiseren.

Op basis van de kengetallen (liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen) in de jaarrekening 2022 constateert de raad dat de Appel een hoog financieel risico loopt. De Appel gaat inzetten op meer particuliere steun en wil haar fondsenwerving internationaal uitbreiden in de landen van herkomst van kunstenaars en deelnemers van haar curatorenopleiding. Deze aanpak lijkt de raad kansrijk. Om financiële risico's te kunnen opvangen, wil de Appel haar financiële reserve de komende jaren uitbouwen (van 5 naar 10 procent). Hiervoor zijn twee interessante initiatieven gepland: een jaarlijkse benefietveiling in samenwerking met kunstenaarscollectief The Dead Darlings en het 'Artist Support Initiative' (een selectie werken van kunstenaars die eerder bij de Appel hebben geëxposeerd en die te koop worden aangeboden binnen het netwerk van de Appel en haar raad van toezicht).

In de subsidieperiode 2025 - 2028 wil de Appel haar team ongewijzigd laten, maar wel het aantal fte's (en daarmee het aantal uren en de beloning) verhogen voor hetzelfde aantal medewerkers, en zodoende de werkdruk binnen de organisatie verlagen. Zij rekent in 2025 op ongeveer evenveel vast als tijdelijk personeel (respectievelijk 3,3 fte en 3,4 fte) en werkt daarnaast met één fte aan vrijwilligers. Aangezien ze al jaren met een klein personeelsbestand werkt, lijkt het de raad realistisch dat deze formatie het activiteitenprogramma voor de komende jaren zal kunnen uitvoeren.

De Appel geeft aan dat zij de principes uit de Governance Code Cultuur onverkort toepast. In 2022 is haar bestuursmodel herzien, sindsdien is er een duidelijke structuur met een raad van toezicht en het bestuur, dat verantwoordelijk is voor de artistieke programmering en de dagelijkse leiding van de organisatie. Dat de algemeen directeur van de Appel maximaal twee keer drie jaar kan aanblijven, vindt de raad verfrissend. Hij vindt het ook sterk dat de raad van toezicht een geleidelijk rooster van af- en aantreden heeft, zodat de continuïteit van het toezicht voldoende is geborgd.

Geografische spreiding

De Appel is gevestigd in Amsterdam. Binnen de categorie Presentatie-instellingen zijn er meer aanvragers dan beschikbare plekken. Een goede geografische spreiding kan worden gerealiseerd op basis van afweging van de vestigingsplaats van de aanvragers.